

Towards a Pedagogy of Higher Education

Anmeldt af Kasper Anthon Sørensen¹, Forskningscenter for problemorienteret projektlæring (RUC-PPL), Roskilde Universitet

Anmeldelse²

Towards a Pedagogy of Higher Education – The Bologna Process, Didaktik and Teaching af Gunnlaugur Magnússon og Johannes Rytzler, Routledge 2022, 151 sider. På engelsk.

En ambitiøs og teoretisk bog, der, fra et kritisk-didaktisk perspektiv, giver sit bud på en universitetspædagogik post-Bologna. Bogen er med sit grundige pædagogiske og filosofiske begrebsarbejde et væsentligt bidrag til dansk universitetspædagogik, fordi den udfordrer det dominerende fokus på studerendes læring, kompetenceudvikling og employability og tvinger læseren til at gentænke fundamentale spørgsmål, såsom: Hvad er universitetets pædagogiske rolle? Hvad skal studerende lære, og hvordan? Hvad er underviserens rolle? Hvilket samfund og hvilken verden ønsker vi at leve i?

Bogen vil til tider lidt meget og har teoretisk en afsøgende karakter, men dens grundlæggende pædagogisk-didaktiske bidrag fremstår klart og velskrevet. Jeg vil anbefale den til alle, der kerer sig om – og ønsker et sprog for – universitetets pædagogiske opgave.

“Towards a Pedagogy of Higher Education” har det erklærede mål at formulere en pædagogisk teori om undervisning i videregående uddannelser. Denne ambition stammer fra forfatterens egne oplevelser i arbejdet med universitetspædagogik og læreruddannelse i Sverige samt fra en analyse af et uddannelseslandskab, der, ifølge forfatterne, er blevet overtaget af politiske mål med rod i international uddannelsespolitik, navnlig Bolognaprocessen. Konklusionen lyder, at når politiske mål dominerer uddannelserne, bliver undervisning reduceret til et spørgsmål om “policy-implementering” – hvordan opnås optimal studenterlæring? De mest “employable” studerende? Og den meste effektive undervisning? Her mener forfatterne, at vi mister blikket for “det pædagogiske”, hvilket bliver afsættet for resten af bogen: at sammenstykke en universitetspædagogik, der reelt er “pædagogisk”, dvs. baseret på didaktiske refleksioner og pædagogisk-filosofiske teorier frem for eksterne politiske mål.

Bogens indhold

Bogen består af tre dele med tre kapitler i hver. I den første del viser en policy-analyse, hvordan Bolognaprocessen fra sluthalvfemserne igangsatte nogle centrale ændringer af måden, hvorpå undervisning og læring italesættes og praktiseres i videregående uddannelser. Forfatterne peger særligt på det gennemgribende fokus

¹ kasper.anthon.soerensen@gmail.com

² Anmeldelsen er en omarbejdet dansk version af en engelsk version der kommer i tidsskriftet Erziehungswissenschaftliche Revue i 2023.

på "outcome-based education" og en række relaterede undervisningsteknologier. Bogen indeholder en kritisk analyse af Constructive Alignment (CA) som et eksempel på en uddannelsesstilgang/teknologi, der flugter med de politiske krav om gennemsigtighed, sikring af udbytte og forøget læring. Problemet er, ifølge forfatterne, at CA "ignorerer konkret undervisningsindhold og har et alt-inkluderende blik på hvilken som helst form for læring"³ (s. 145).

I anden del svarer bogen på diagnosen om universitetets "pædagogiske krise" ved at vende sig mod den tyske didaktik-tradition og en nordisk pædagogik-forståelse. Den centrale inspiration kommer fra den tyske pædagog Klaus Mollenhauer og den franske filosof Jacques Rancière. Mollenhauer introduceres for at udfordre en institutionaliseret forståelse af pædagogik og genopdage "livets fundamentale pædagogiske spørgsmål" (s. 80), mens Rancière bruges til at udvide underviserrollen og undervisningsbegrebet. Med baggrund i Rancière er underviserens rolle ikke at forklare "underlegne" elever, hvad meningen er med undervisningens indhold, men i stedet at muliggøre en "intellektuel frigørelse". En sådan forståelse af undervisning indebærer: "fokus på, hvordan studerende møder undersøgelsesgenstanden ved at kræve, de har opmærksomhed på den, taler om den og arbejder hårdt og målrettet i deres engagement med den" (s. 85). Som afslutning på anden del nuancerer forfatterne de fremlagte pædagogiske teorier ved at præsentere det, de kalder "undervisningens morfologi". Med inspiration fra feministisk etik tilføjer forfatterne "de glemte kropslige, relationelle og eksistentielle betingelser for uddannelse" (s. 98).

Den tredje og sidste del af bogen lægger ud med en case-analyse fra forfatterne egen kontekst, læreruddannelsen i Sverige. Analysen tager bogens særlige didaktiske perspektiv, hvor didaktik forstås som "ikke en teori om undervisning, men nærmere en systematisk teori om, hvordan pædagogisk handling kan tænkes og analyseres i en undervisningskontekst" (s. 130). Forfatterne reflekterer herefter over, hvordan de didaktiske indsigter ville se ud i en universitetskontekst. Som afslutning på bogen fremlægger forfatterne deres bud på en universitetspædagogik fra et didaktisk perspektiv og trækker samtidig på en lang række pædagogisk-filosofiske studier af universitetets rolle, praksis og opgave. Universitetet begrebsliggøres som en "offentlighed af studerende", en sammenkomst af nysgerrige individer, som studerer "noget" i verden, et fagligt indhold, i jagten på viden. Målet med en sådan didaktik-orienteret pædagogik er, ifølge forfatterne, "intellektuel og praktisk frigørelse" (s. 147) som et modstykke til en forståelse af undervisning som implementering af foruddefinerede læringsmål.

Styrker og svagheder

En af de største styrker ved bogen er dens sammenkobling af policy-analyser og pædagogisk-filosofisk begrebsarbejde. Særligt kapitel 2 fungerer rigtig godt, idet forfatterne giver en detaljeret analyse af udvalgte EU-policy-dokumenter og viser, hvordan forståelsen af læring og uddannelse skiftede efter Bologna-processen. De udlægger overbevisende, hvordan universitetets *pædagogiske* rolle er gledet ud af diskussioner om formålet med videregående uddannelser og derfor må revitaliseres. Selvom forfatterne forsøger at nuancere sine pointer med drypvise refleksioner, forekommer policy-analyserne nogle gange selvindlysende kritiske. Her savner jeg overvejelser om policy-logikkens kompleksitet og perspektiver fra eksempelvis empirisk forskning. Sidstnævnte kan vise, hvordan diskurser om universitetet udøves, forhandles og får betydning i praksis (se fx antologien "Enacting the University" af Wright (2019) et al. om danske universitetsreformer).

³ Alle citater fra bogen er mine oversættelser fra engelsk

Som jeg ser det, er bogens væsentligste bidrag at (gen)introducere en kritisk didaktik-tradition til diskussionen af universitetets pædagogiske rolle. Dette er en værdifuld tilføjelse til de mere filosofiske og policy-orienterede perspektiver i bogen, idet forfatterne her opererer tæt på universitetsundervisernes hverdag ved at introducere en udvidet didaktisk trekant, der, udover at begrebsliggøre forholdet mellem lærer, studerende og sagsindhold, bidrager med et blik for de relationelle, pædagogiske, "urene" og kropslige aspekter af undervisningen. Især forfatterens insisteren på (igen) at gøre undervisningens indhold og lærerens rolle til centrale elementer af pædagogiske diskussioner er et velkomment perspektiv i et felt domineret af "studerendes læring". Pointen om, at undervisningens elementer hænger uløseligt sammen, ses her i en af bogens fine formuleringer (i kapitel om læreruddannelsen): "Hvordan kan vi gøre det muligt for lærerstuderende at udvikle sig både eksistentielt og professionelt, ikke uden eller på trods af, men i relation til det transformative indhold i læreruddannelsen?" (s. 120).

Bogen vil lægge byggestenene til en *universitetspædagogik*, men somme tider forsvinder "universitetet" ud af de pædagogiske og didaktiske overvejelser. De steder, at "universitetet" behandles, forekommer det en smule overfladisk – eksempelvis, at formålet er "at bevare, sprede og opsøge viden" (s. 74). Det didaktiske perspektiv kommer til at dominere på en måde, hvor andre centrale aspekter af universitetet (såsom forskning og forholdet til samfundet) udfoldes meget lidt. Dette ses eksempelvis ved, at bogens subjekt generelt er "læreren"⁴ ("the teacher") og ikke fx "forskeren" eller "professoren". Samtidig er de fleste teorier i bogen (fx Mollenhauer og Rancière) baseret på det almene skolesystem, og forfatterne er derfor tvunget til hele tiden at oversætte perspektiverne til en universitetskontekst. I det sidste kapitel er der dog en del pædagogisk-filosofisk litteratur med universitetet som fokus, men det står noget alene i forhold til resten af bogen. Det ville have været givende med en udfoldet diskussion af, hvordan den kritiske didaktik og undervisningsperspektivet hænger sammen med – eller skurrer mod – idéen om universitetet som et kollektiv af "studerende" (og forskere) fordybet i *studium* (se fx Feldt & Petersen, 2021; Thompson & Weiss, 2021).

I forhold til bogens litteratur møder man som læser et overflødhedshorn af teorier, og jeg oplever ikke alle sammen som lige relevante for bogens ærinde. For eksempel beskrives Mollenhauer som "noget gammeldags", "eurocentrisk" og "patriarkalsk" (s. 75), mens det skorter med argumenter for at inkludere ham. Som kritisk modpart til Mollenhauer og Rancière trækker forfatterne på pointer fra nymaterialisme, feministisk teori og etik, men disse bliver behandlet meget kort og kommer derfor til at virke en anelse påklistrede.

Konklusion

"Towards a Pedagogy of Higher Education" er en vigtig bog, der med sit kritiske didaktiske perspektiv udgør en rettidig kritik af et universitetspædagogisk felt, der domineres af studenter-centreret læring, kompetenceudvikling og opfyldelse af udefrakommende policy-mål. Forfatterne genopliver centrale pædagogiske-didaktiske spørgsmål og minder læseren om de relationelle, politiske og æstetiske dimensioner af universitetsundervisningen. Dette har stor værdi for undervisere/forskere og alle, der arbejder med universitetspædagogik. Endelig er det en utroligt velskrevet bog, der, selvom den nogle gange vil lidt for meget, udgør et tankevækkende bidrag til udviklingen og gentænkningen af universitetets pædagogik og undervisning.

⁴ Jeg har i anmeldelsen hovedsageligt brugt "underviseren", som er udbredt i Danmark, men i bogens didaktiske ånd ville det nok have været mere præcist at oversætte "teacher" til "lærer".

Referencer:

Feldt, J. E., & Petersen, E. B. (2021). Studying as Experimentation: Habits and Obstacles in the Ecology of the University. *Philosophy and Theory in Higher Education*, 3(3), 55-67 (13).

Thompson, C. & Weiss, G. (2021). The Quest of Participation: Studying from the Perspective of Practice Theory. *Philosophy and Theory in Higher Education*, 3(3), 71-82.

Wright, S., Carney, S., Krejsler, J. B., Nielsen, G. B., & Williams Ørberg, J. (2019). *Enacting the University: Danish University Reform in an Ethnographic Perspective*. Springer.

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den.

Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med "god skik"
- Der må kun citeres "i det omfang, som betinges af formålet"
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives iht. ovenstående bibliografiske oplysninger

© Copyright

DUT og artiklens forfatter

Udgivet af

Dansk Universitetspædagogisk Netværk